

JUDR. OTO LOBODÁŠ

A szlovák büntetés-végrehajtás útja az Európai Unióba az új Btk. tükrében

Engedjék meg, hogy először is köszönetemet fejezzem ki dr. Bökönyi István bv. vezérőrnagy úrnak, a magyar büntetés-végrehajtás országos parancsnokának azért, hogy meghívott erre a nemzetközi értekezletre, melynek témája fölöttébb aktuális, de amelynek jelentőségét mai szemmel talán nem is tudjuk reálisan megítélni.

Meggyőződésem, hogy az e téren történő tapasztalatsere a különböző büntetés-végrehajtási rendszerekről nem csak új tapasztalatokat hoz, de kedvezően fogja befolyásolni az elkövetkezendő munkánkat is.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, még mielőtt megpróbálom az önök számára bemutatni büntetőjogi normáink fejlődését, és ebből kifolyólag a büntetés-végrehajtás és az előzetes fogvatartás kiemelt jogi előírásait Szlovákiában, engedjék meg, hogy elmondjak néhány alapinformációt a mi büntetés-végrehajtási rendszerünkről.

Szlovákia büntetés-végrehajtási rendszere jelenleg 18 intézetet foglal magába, amelyből hatban előzetes letartóztatás végrehajtása történik, egy intézményünk egyben az elítéltek és az előzetesen fogvatartottak kórháza, míg a többi intézet a büntetések végrehajtására szolgál (ezek közül négyben az előzetes fogvatartás végrehajtása is folyik). Egy állománybeli munkatársra átlagosan 1,9 fogvatartott esik. Szlovákia minden 100000 állampolgárára átlagban 163 elítélt, illetve előzetesen fogvatartott jut. E magas arány ellenére be tudjuk tartani a meghatározott 3,5 m²-es egy főre jutó minimális férőhelyet.

Az elmúlt és az idei évben különösen megnőtt az elítéltek és az előzetesen letartóztatottak létszáma, ami azt eredményezte, hogy kénytelenek voltunk 700 új férőhely kialakítására. Ezt egyrészt olyan objektumok rekonstrukciójával értünk el, amelyek ez ideig más célt szolgáltak, másrészt átalakítottunk egy intézetet, hogy az alkalmas legyen az előzetes fogvatartás végrehajtására is. Ezek a változások azt eredményezték, hogy a túltelítettség csökkent, s elértük a jelenlegi 93%-os – igen kedvező – létszám-kihasználtságot.

Azok az intézet-átalakítások, amelyek a hosszuidős, az életfogytiglani büntetésüket töltő, illetve a veszélyes elítéltek elhelyezését szolgálják, 500 férőhelyes kapacitást jelentenek, befejezésük a jövő év első felében várható.

A büntetés-végrehajtási tevékenységet Szlovákiában a büntetés-végrehajtási testület és az igazságügyi őrség látja el. A tevékenység kereteit az eredetileg 1961-ben kiadott törvény szabja meg, a Btk. és a Bv. törvény az 1965-ös évből származik. Ezek a törvények természetesen időközben kiegészültek azokkal a jogszabályokkal, amelyek tükrözik a megváltozott társadalmi és gazdasági formát. Az 1989-es jelentős változások után a társadalom új elképzeléseket fogalmazott meg a működésről, és új irányelvet határozott meg az állami szervek, így a büntetés-végrehajtás számára is. Szlovákia azon szándéka, hogy belép az Európai Unióba, amelyet a népszavazás is alátámasztott, azt jelenti, hogy egyebek mellett el kell sajátítani azokat az alapszabályokat, amelyek az Európai Unióban érvényesek.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a szlovák büntetés-végrehajtásnál be kell fejezni az átalakításokat, hogy büntetés-végrehajtási rendszerünk összehasonlítható legyen az Európai Unió fejlett országaiéval. Az elvégzett intézkedések mellett – mint például a büntetés-végrehajtási testület és az igazságügyi őrség megalakítása az 1992-ben elfogadott törvény értelmében, amely 2001-ben lett módosítva (ld. a 79/1992 sz. törvény és a 4/2001 sz. törvény), továbbá a Btk. (59/1965 sz. törvény), és a hozzá csatlakozó végrehajtási előírások ismételt megújítása – már csak egy döntő lépés megtétele szükséges az új Btk. alapján, melynek feltételezett hatályba lépése 2005. január 1. Ez pedig az új büntetés és az előzetes letartóztatás végrehajtásáról szóló törvény megalkotása lesz. Ennek alapján fel kell újítani a többi belső rendeletet és rendelkezést, hogy azok megfeleljenek az új büntetőjogi törvényeknek.

A jelenlegi szlovák Btk. – a számos újítás, módosítás ellenére – lényegében és összetételében egy más korszak jegyeit hordozza magán. Ugyanez elmondható a Bv. törvényünkről is.

A múltba tekintve: az elítéltek klasszifikálására rányomta bélyegét az, hogy az 50-es években a fontos szempontok közé tartozott az egyén osztálybeli származása. Ez a szempont már 1961 óta mellőzve lett, és felváltotta a kriminológiai szempont. Napjainkban a szaktárca az eddigi bíróság által meghatározott javító-nevelési csoportok helyett a bánásmód alapját meghatározó differenciálás más rendszerét javasolja. Ezért olyan javaslat kerül előterjesztésre, amely minimális, közepes és maximális biztonsági feltételek alapján fogja megoldani a fogvatartottak kezelését.

Az aktuális büntetőpolitikából kiindulva a Btk. bevezette a „háromszor és ne tovább” alapelvet, amely szigorítja a visszaeső bűnözők büntetőjogi megítélését, és alkalmazza az úgynevezett abszolút életfogytiglani büntetést (171/2003 sz. törvény).

Ezen tényállásoknak célszerűen bele kell olvadniuk az előkészítésben lévő Bv. törvénybe, s bizonyos mértékben az előzetes letartóztatásról szóló törvénybe is. E törvények kiindulópontja lesz az ENSZ által 1957-ben elfogadott általános alapszabályok és az 1987-es Európa Tanács ajánlata a büntetés-végrehajtás

szabályaival kapcsolatban, a törvényekbe természetesen a külföldön szerzett tapasztalatainkat is beépítjük. A büntetések végrehajtásának differenciálása mellett folytatjuk a büntetés-végrehajtás humanizálását, a feltételek javítását, törekedve az elítéltek minél nagyobb számú, és a fogvatartottak munkavégzési, tanulási lehetőségeihez igazodó foglalkoztatására.

Legnagyobb problémáink közé tartoznak továbbra is, hogy a fogvatartottak száma magas, hogy az egy főre eső minimális férőhely területének növelése – amelyre az elfogadott törvényrendelet kötelez minket – nehézségekbe ütközik, valamint hogy a meglévő objektumok rendszeres korszerűsítése – külön hangsúlyt fektetve biztonságuk növelésére – nem könnyű kérdés. A költség-

vétési juttatás pénzeszközei nem elegendők ahhoz, hogy a feladatokat rövid időn belül megoldhassuk.

Minőségileg új munkamódszereket kell biztosítanunk a képzés területén a büntetés-végrehajtás állományába lépő fiatal generáció tagjai részére. Jelenleg a továbbképző központ tananyagának korszerűsítésén, az új tantárgyszerkezet kialakításán munkálkodunk a Rendőrtiszti Főiskolával együttműködve az egyetemi végzettségű szakemberek felkészítésére érdekében.

Büntetés-végrehajtási szolgálatunk színvonalának további emeléséhez az egyik alapfeltétel az állandó együttműködés, tapasztalatcsera a környező országokkal, de a többi európai uniós tagállammal is.

A szlovák büntetés-végrehajtási szervezetnek jelenleg olyan koncepciója van kidolgozva, amely alapját képezi a 2010-ig terjedő fejlesztési programnak. A Szlovák Köztársaság EU-csatlakozása és az új, rekodifikált jogszabályok bevezetése után szükséges lesz az eddigi elgondolások helyesbítésére oly módon, hogy azok tükrözzék az európai uniós tagállamiság jelentette társadalmi realitásokat.

Meggyőződésem szerint, az EU-csatlakozást követően a mi szakterületünkön, a büntetés-végrehajtásban az eddigieknél jobb feltételek teremthetők meg Szlovákiában az anyagi és technikai feltételek javításához, a fogvatartotti férőhelyek növeléséhez és a személyi állomány szakmai felkészítéséhez.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

A szlovák büntetés-végrehajtás fokozatos lépésekkel hozta létre igazgatási és szervezési rendszerét, anyagi és technikai alapjait, az elítéltek diagnosztizálását és differenciálását, a fogvatartotti programok rendszerét, az intézetek működésének biztonságát és az egészségügyi ellátását.

Eredményeink, amelyeket eddig elértünk, kedvezőek. Példának okáért megemlíteném, hogy az elítéltek és az előzetesen letartóztatottak foglalkoztatását fokozatosan növeltük, egészen az átlagos 65%-ra, amely eredményt ebben az évben mutattunk ki. A biztonság területén: az elmúlt néhány évben egyetlen elítélt vagy az előzetesen letartóztatott sem szökött meg intézetből vagy munkahelyről, illetve – 1999 óta – a szállítások során. Megelőzési és védelmi szolgálatunk sikeresen teljesíti feladatait a bűncselekmények és a tiltott tevékenységek elleni küzdelemben, annak ellenére, hogy a fogvatartottak száma, s ezen belül a súlyos bűncselekményeket elkövetők aránya növekszik. Az egészségügyi szolgálat létrehozta a kábítószer-használat megelőzésének rendszerét, amely előírt, illetve önkéntes gyógykezelésből áll, s amelynek végeredménye a kábítószermentes zónák kialakulása. Fokozott figyelmet szentelünk a roma származású fogvatartottakra, főképp azokban az intézetekben, ahol a létszámuk magas (a fiatalkorúak intézetében 68%, az elítélt nőknél pedig 47%).

Tisztelt hölgyeim és uraim!

A fentiek, remélem, kellően alátámasztották azt a tényt, hogy büntetés-végrehajtás színvonala Szlovákiában fokozatosan emelkedik, ami feljogosít bennünket arra, hogy derülátóan nézzünk az eljövendő, az uniós csatlakozást követő időszak elé.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.